

Prezențe teatrale
românești
peste hotare

Cu
Valeriu Moisescu
despre
„D-ale carnavalului“
la Teatrul
„V. F. Komissarjevskaja“
din Leningrad

— Spectacolul cu D-ale carnavalului de Caragiale, pus în scenă în 1982 la Teatrul „V. F. Komissarjevskaja” din Leningrad, completează seria spectacolelor bazate pe același text pe care le-ați adus anterior la rampă, aici, în țară.

— Cunosc piesa pe dinafară. Este, consider, cel mai „viclean” text al lui Caragiale. O structură care amăgește prin aparenta facilități a abordării, și care, prin contrast, se deschide unor înțelegeri virtuale nenumărate, pe măsură ce îi descoperi substanța subtextuală. Ca orice piesă valoroasă, îți oferă plăcerea de a colinda printre semnificații posibile și de a le reordona după un principiu regizoral propriu. Labirintul unei astfel de opere poate fi contemplat în siguranță, de afară, aventura începe odată ce te angajezi în „măruntaiele” lui.

— Și totuși, v-ați aventurat să alegeți tocmai D-ale carnavalului pentru înscenarea de peste hotare.

— E adevărat. Ce haz ar mai avea existența artistică fără asemenea aventuri? O lectură nouă a textului pentru publicul leningrădean m-a interesat.

— Era cunoscut Caragiale în Uniunea Sovietică?

— Da. Ceea ce nu se știa despre el era că a fost o minte de dramaturg genială. N-aș putea spune că traducerea erau prost făcute, dimpotrivă. Doar că, în cazul lui Caragiale, o traducere „corectă” e de natură să compromită va-

loarea esențială cuprinsă în dialoguri, caracterul lor ireductibil și, în cele din urmă, „intraductibil”. Caragiiale ar fi greu de „redat” și în românește. Or, dacă savoea limbajului se pierdea, odată cu ea dispărea o întreagă încărcătură de nuanțe ironice, cavalcada comică răminea la suprafață, descrisă în acțiune, dar neaprofundată prin adresa satirică și rafinamente ale umorului; Caragiiale fiind un element tocmai prin acest conglomerat de elemente comice, folosite cu egală abilitate și eficiență. Lipsit de o parte din miza comică, textul e, firește, sărăcit și, în ultimă instanță, nereprezentativ în adevăratul sens pentru scriitorul absolut care a fost Caragiiale.

— Cum v-ați strecurat printre „ascuțișurile” acestei dileme în spectacolul de la Leningrad?

— Am lăsat „ascuțișurile”, cum spui, să se strecoare pe lângă mine. Întii, avind la îndemină o foarte bună echipă de actori, am circumscris zona comică datelor de caracter, nu celor de limbaj. Actorii sovietici sînt maeștri ai tipurilor, și am mizat cu succes pe asta. Apoi, avind de ales între a face accesibil textul caragiialean prin conformare la așteptările publicului — un Caragiiale bulevardier nu ar fi mirat acolo pe nimeni — și între a merge, dimpotrivă, în sensul unei înscenări care să reconstituie atmosfera specifică a comediei sale, neobișnuită pentru configurația culturală slavă, am ales a doua variantă. Așadar, în loc să mă adresez publicului aducînd textul către ceea ce spectatorul știa deja, înlăturînd diferențele specifice, am accentuat tocmai aceste diferențe și am interesat astfel auditoriul, l-am angajat la o receptare proaspătă.

— Cum s-a desfășurat, prin urmare, D-ale carnavalului pentru publicul leningrădean?

— Într-un spațiu scenografic sugerînd provizoriul, mahalaua vibrează în ritmul romanțelor și cîntecelor de petrecere. Primul plan al scenei e ocupat de frizeria lui Nae Girimea; alături se află o stivă de lemne — scara cu ajutorul căreia se ajunge într-o odaie la etaj, unde se petrec cele din prima parte a piesei și unde, în timpul carnavalului, deci în a doua parte, va cînta orchestra.

Întreg jocul actoricesc a mers pe distonanțe intense, născute firește în „apocalipsa” carnavalului, în starea extremă de surscitare, de „chef” care atinge și depășește paroxismul.

Ironia la adresa acestei lumi, ironie pierdută parțial din text, am încercat să

o suplinesc cu o „parodie prin obiect” toate personajele, femeii sau bărbați, poartă melon. Mi s-a părut că acesta ar fi un simbol expresiv al dorinței fără acoperirea de a accede la un statut social onorabil.

Măștile din carnaval, amestec de trăsături grotești și costumație bufonă, s-au dorit reprezentative pentru calitatea specială a comicalului românesc. Catindatul, ca figură-cheie a semnificației tragice a piesei în viziunea mea, este nimerit în final, când toți ceilalți continuă să chefulască, de un glonte rătăcit. Frica și minciuna, aparent inofensive, dau naștere crimei. Ideea ne-o sugerează Caragiale însuși, în monologul „1 Aprilie”.

Cam asta aș fi vrut să înțeleagă spectatorii leningrădeni din reprezentația mea.

— Și care a fost reacția lor la premieră ?

— În teatrele sovietice există un obicei foarte frumos, pe care doresc să-l

notezi, fiindcă stă ca dovadă unui anume fel de a înțelege și respecta instituția teatrală și pe cei ce o slujesc la premieră sînt invitați foști actori, foști colaboratori ai teatrului, astăzi pensionari. Impresionant și valoros obicei. Acum, în ce măsură le-a plăcut, n-am să-ți spun. E o lipsă de tact din partea ta că m-ai întreat, și ar fi o lipsă și mai mare de tact din partea mea dacă ți-aș răspunde. Ce mai pot adăuga e că întreaga echipă de actori m-a condus la plecare. Asta și pentru că e mare lucru să oferi peste hotare textul unui autor de care nu îți poate fi nici o clipă teamă că te va trăda.

— În schimb, ți-ar putea fi teamă să nu-l trădezi tu pe el...

— Asta se întîmplă oricum... Totul e ca această trădare să fie creatoare și artistic valabilă.

Corina ȘUTEU

Caricaturistii și Chalko

Radu Beligan

și

Marin Moraru

văzuți de Liviu Iliescu